

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان

پرویز پرزور^۱؛ محمد نریمانی^۲
احمد شجاعی^۳؛ مرتضی ابراهیمی^۴

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی نقش امید اسلامی، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان انجام شد. **روش:** روش پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بود که تعداد ۲۴۰ (۱۲۰ دختر و ۱۲۰ پسر) دانشجوی مجرد از این جامعه به روش تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب و از آنها خواسته شد به پرسشنامه باورهای غیر منطقی اهواز، معنای زندگی و رغبت‌سنج ازدواج و مقیاس امید پاسخ دهند. داده‌های به دست آمده با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه و t مستقل تجزیه و تحلیل شد. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای امید ($F=0/58$; $p<0/001$)، معنای زندگی ($F=0/47$; $p<0/001$) و باورهای غیر منطقی ($F=0/45$; $p<0/001$) با رغبت به ازدواج رابطه معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که این سه متغیر، ۴۳ درصد از واریانس رغبت به ازدواج دانشجویان را پیش‌بینی می‌کنند. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های این پژوهش، نقش امید اسلامی، معنای زندگی و همچنین باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان را مورد تأیید قرار داد. این یافته‌ها را می‌توان در مداخلات بالینی مرتبط با ازدواج و خانواده مورد استفاده قرار داد. همچنین در جهت ترغیب به ازدواج دانشجویان، آموزش‌های لازم در خصوص این عوامل را در دستور کار قرار داد.

واژگان کلیدی: امید اسلامی، معنای زندگی، باورهای غیر منطقی، رغبت به ازدواج، دانشجویان.

دریافت مقاله: ۹۳/۰۹/۱۳؛ تصویب نهایی: ۹۴/۰۴/۰۷.

۱. دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی (نویسنده مسئول)/ آدرس: اردبیل، بلوار

دانشگاه، دانشگاه محقق اردبیلی/ شماره: ۰۴۵۳۳۵۱۱۰۸۶ / Email: p.porzoor@gmail.com

۲. استاد گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی.

۳. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه محقق اردبیلی.

۴. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه محقق اردبیلی.

الف) مقدمه

ازدواج یکی از مهم‌ترین رویدادهای زندگی انسان محسوب می‌شود و نه تنها در سلامت جسمی و روانی فرد مؤثر است، بلکه نقش مهمی در ورود انسان به دوره بزرگسالی بر عهده دارد (مجدی و رضایی، ۱۳۹۰). ازدواج یکی از مهم‌ترین حوادثی است که در زندگی رخ می‌دهد؛ لذا اهمیت فراوانی دارد. تولد، مرگ، شغل و ازدواج، چهار پدیده مهم زندگی انسان محسوب می‌شوند. این پدیده‌ها در شکل‌گیری شخصیت و جهت‌گیری زندگی انسان نقش قاطعی دارند. در این بین، ازدواج عامل مهمی در ایجاد آرامش و سکون آدمی محسوب می‌شود. از منظری دیگر، ازدواج یک نهاد اجتماعی و حقوقی مهم است که از طریق فراهم کردن مجموعه خاصی از حقوق، امتیازات، تعهدات، مسئولیتها و انتظارات جدید، از روابط زناشویی پایدار حمایت می‌کند. (جهانبخشی و کلانتر کوشه، ۱۳۹۱)

امر ازدواج دارای اهداف متعددی است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به: آرامش و آسایش، تأمین نیازهای جنسی، بقای نسل، تکمیل و تکامل فردی و اجتماعی، سلامت و امنیت فردی- اجتماعی و سرانجام، تأمین نیازهای روانی- اجتماعی در فرد را نام برد. (زیدی و شورایدی، ۲۰۰۲)

طبق شواهد در دسترس، بیش از ۹۰ درصد از جمعیت جوامع گوناگون به طور متوسط حداقل یک بار در طول زندگی خود ازدواج می‌کنند (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۳). از سوی دیگر، سن ازدواج یکی از شاخصهای مهم برای ارزیابی میزان سلامت و بهداشت جسمی و روانی افراد یک جامعه محسوب می‌شود (میورایاما، ۲۰۰۱). در کشور ما که هنجارهای دینی نزد عموم مردم از مطلوبیت خاصی برخوردار است، این ارزیابی در حوزه اخلاق اجتماعی و روحیه جمعی نیز مطرح می‌شود و دامنه تأثیر سن ازدواج را به حوزه‌های رفتاری و فرهنگی- هویتی نسل جوان می‌کشاند. (مرادی و صفاریان، ۱۳۹۰)

این در حالی است که سن ازدواج در دهه‌های اخیر در کشور ما افزایش قابل توجهی داشته است. طبق آمارهای رسمی، نسبت زنان هرگز ازدواج نکرده سنین ۲۰ تا ۲۴ سال، از ۲۱/۴ درصد در سال ۱۳۵۵ به حدود ۴۰ درصد در سال ۱۳۷۵ و ۴۹ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است. این نسبت در مناطق شهری به حدود ۸۰ درصد افزایش یافته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). میانگین سن ازدواج دختران و پسران در سال ۱۳۷۵، به ترتیب ۲۲/۴ و ۲۵/۶ بوده که در سال ۱۳۹۰ به ۲۳/۴ و ۲۶/۷ سال رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). میانگین سن ازدواج در بین زنان و مردان در تهران و در سال ۱۳۹۰ حتی کمی بیشتر است (به ترتیب ۲۴ و ۲۸ سال). این امر موجب افزایش فاصله بین بلوغ و ازدواج در جوانان شده است. همچنین تجرد قطعی در مردان و زنان از ۱/۱ و ۲/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱/۶ و ۳/۶ درصد در سال ۱۳۸۵ (۴/۴ درصد در زنان و ۲/۴

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ♦ ۳۶۷

درصد در مردان (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵) افزایش یافته و در سال ۱۳۹۰ در مناطق شهری کل کشور به ترتیب، در زنان و مردان به ۸ و ۵ درصد رسیده است. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)

پدیده افزایش سن ازدواج نه فقط در ایران، بلکه حتی در کشورهای فراصنعتی مانند آمریکا نیز مشاهده می‌شود؛ به طوری که بر اساس نتایج مطالعات موجود، سن ازدواج در این کشور از اواسط دهه ۱۹۶۰ به طرز برجسته‌ای در بین جمعیت آن افزایش یافته است. (لوگران و زیسیمپولوس، ۲۰۰۴؛ کوونز، ۲۰۰۶)

با توجه به این شواهد، تحقیقات متعددی در سالهای اخیر در خصوص علل اجتماعی افزایش سن ازدواج صورت گرفته است. برای نمونه، هامیلتون و سیون (۲۰۰۷) در پژوهشی نشان دادند که تقاضای ازدواج برای افراد، بستگی به وضعیت اقتصادی-اجتماعی آنان دارد. نتایج پژوهش ساردچم و لمایر (۲۰۰۵) نیز نشان داد که سن ازدواج با مدرنیته شدن اقتصاد و عامل تحصیلات و باورهای فرهنگی ارتباط دارد. در پژوهشهای داخلی نیز یافته‌های پژوهش کاظمی‌پور (۱۳۸۸) و اسکندری چراتی (۱۳۷۸) نشان داد که بین متغیرهای ادامه تحصیل و بالا بودن انتظارات و سخت‌گیری در انتخاب همسر، نداشتن شغل مناسب، فقر خانواده، موقعیت اجتماعی خانواده، وضع ظاهری، وضعیت اشتغال، نوع شغل، میزان تحصیلات جوانان، بالا بودن هزینه ازدواج، مهریه، جهیزیه، افزایش سطح توقعات زوجها و خانواده‌ها، داشتن برادر و خواهر بزرگ‌تر مجرد، عدم حمایت مؤسسات دولتی، تردید در تصمیم‌گیری، وضعیت مسکن و به طور کلی پایگاه اقتصادی اجتماعی افراد، با سن ازدواج یا تأخیر در ازدواج جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

اما علاوه بر عوامل اجتماعی-اقتصادی، یکی از عوامل روان‌شناختی احتمالی مؤثر بر رغبت به ازدواج دانشجویان و جوانان، باورهای غیر منطقی آنهاست. آلبرت الیس (۱۹۹۵) در نظریه عقلانی-عاطفی-رفتاری خود، انواع باورهای غیر منطقی را عامل اصلی مشکلات انسانی معرفی می‌کند. باورهای غیر منطقی باورهایی‌اند که بر روان فرد سلطه داشته، عامل تعیین‌کننده چگونگی تعبیر و تفسیر و معنا دادن به رویدادها و تنظیم‌کننده کیفیت و کمیت رفتارها و عواطفند. باورهای غیر منطقی حقیقت نداشته، با واقعیت منطبق نیستند؛ باید و حکم برای فرد می‌آورند؛ تعادل فرد را از بین برده، از ایجاد نظم جلوگیری و از مواجهه موفقیت‌آمیز با حوادث تحریک‌کننده جلوگیری می‌کنند. نتایج پژوهش شایسته، صاحبی و علیپور (۱۳۸۵) نشان داد که عواملی مثل باورهای غیر منطقی به ازدواج (اسطوره‌ها، خیالبافی‌ها و سوء تفاهماتی که معمولاً در زندگی مشترک و ازدواج وجود دارند)، همچنین انتظارات و نگرشهای غیر واقع‌بینانه به ازدواج، با رضایتمندی زناشویی همبستگی منفی داشته و هر چه میزان نگرش غیر واقع‌بینانه در فرد بالا باشد،

۳۶۸ ◊ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۶

رضایتمندی کمتری را نیز گزارش می‌کند. در این راستا، نتایج مطالعات، حاکی از وجود رابطه بین باورهای غیر منطقی با روابط نامناسب زناشویی است. (سیاوشی و نوابی‌نژاد، ۱۳۸۴؛ خزایی و اکبرزاده، ۱۳۹۱)

امید و معنای زندگی نیز از متغیرهای روان‌شناختی دیگری‌اند که می‌توانند در تمایل به ازدواج دانشجویان نقش بسزایی داشته باشند. *اویریل، کاتلین و چون*^۱ (۱۹۹۰)، امید را حالت شناختی تعریف کرده، بیان می‌کنند: وقتی اهداف دارای ویژگی‌های چهارگانه دست‌یافتنی، تحت کنترل، جامعه‌پذیر و اخلاقی و مهم تلقی شدن باشند، امید شکل می‌گیرد (اشنایدر، لوپز و شان، ۲۰۰۷). در نگرش و بینش اسلامی نیز امید عاملی مهم برای تحریک و تلاش و زندگی و مانعی برای دوری از افسردگی، خودکشی و طغیان است. قرآن کریم، امید را عاملی مهم در حرکت و زندگی بشر برمی‌شمرد، آن را عاملی می‌داند که وی را به سوی کار یا عملی سوق می‌دهد (خلیلیان شلمزاری، جندی و پسندیده، ۱۳۹۲). در همین راستا، *ابراهیمی، اعرابی و خالویی* (۱۳۹۲) در پژوهشی نشان دادند که بین امید، شادی و معنویت با سلامت روان و خرده‌مقیاس‌های آن ارتباط معناداری وجود دارد.

از دیگر سو، معنای زندگی و دستیابی به آن می‌تواند از عوامل گرایشی به ازدواج باشد. *فرانکل*^۳ (۱۳۸۵) به عنوان بنیانگذار معنادرمانی، بر معناجویی افراد در زندگی باور داشت و بهزیستی را در یافتن معنا و مفهوم زندگی می‌دانست. او بیان می‌کرد که رفتار انسانها نه بر پایه لذت‌گرایی نظریه فروید و نه بر پایه نظریه قدرت‌طلبی آدلر است، بلکه انسانها در زندگی به دنبال معنا و مفهومی برای زندگی خود می‌باشند. اگر فردی نتواند معنایی در زندگی خویش بیابد، احساس پوچی به او دست می‌دهد و از زندگی ناامید می‌شود و ملامت و خستگی از زندگی تمام وجودش را فرا می‌گیرد. همچنین در دیدگاه *استجر و همکاران* (۲۰۰۶)، معنای زندگی از دو بُعد حضور معنا و جستجوی معنا تشکیل شده است. آنان معنای زندگی را نمادی از پیوستگی حال به گذشته و آینده می‌دانند؛ یعنی زندگی چنان منسجم است که حال را به گذشته و امیال و آرزوهای ما را به آینده پیوند می‌دهد. بنابر این، با توجه به پایه نظری معنای زندگی، این متغیر می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خوبی برای گرایش به ازدواج جوانان باشد. تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که معنای زندگی یا جستجو برای معنای زندگی، با سلامت روانی، رضایت از زندگی، بهزیستی ذهنی و امید، رابطه معناداری دارد؛ یعنی با افزایش معنا در زندگی، شاهد افزایش سلامت روانی و امید و کاهش نشانه‌های مرضی و اختلال‌های روانی هستیم (ماسکارو و روزن، ۲۰۰۵). همچنین بر اساس یافته‌های *غلامعلی لواسانی، اژه‌ای و محمدی مصیری* (۱۳۹۲)، داشتن معنا در زندگی بر سلامت روان و بهزیستی ذهنی افراد تأثیر

1. Averill, Catlin & Chon
2. Snyder, Lopez & Shane
3. Frankl
4. Mascaro & Rosen

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ♦ ۳۶۹

دارد. طالب‌زاده شوشتري و پورشافعی (۱۳۹۰) نیز نشان دادند که ارتباط معناداری بین نمره هدف در زندگی با سلامت عمومی و مؤلفه‌های آن وجود دارد.

لذا با وجود تحقیقات موجود در خصوص افزایش سن ازدواج، در این تحقیقات بیشتر به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی-اقتصادی در شکل‌گیری پدیده افزایش سن ازدواج و عدم رغبت به ازدواج دانشجویان پرداخته شده است و کمتر پژوهشی را در موضوع بررسی ابعاد روان‌شناختی و عوامل مرتبط با رغبت به ازدواج دانشجویان شاهدیم. از سوی دیگر، با توجه به رابطه عوامل شخصیتی و روان‌شناختی در نگرش به ازدواج دانشجویان (پورافکاری، عنبری روزبهانی و حکیمی‌نیا، ۱۳۹۲) و از آنجا که تصمیم به ازدواج از مهم‌ترین تصمیم‌ها و ازدواج نیز از ضروریات زندگی انسان به شمار می‌رود (حبیب‌پورگنایی و غفاری، ۱۳۹۰)، لذا بررسی عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تمایل به ازدواج دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. انجام این پژوهش موجبات دانش‌افزایی در حوزه ازدواج دانشجویان و جوانان را نیز فراهم می‌کند. با توجه به مقدمات یاد شده، امید، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی از عوامل روان‌شناختی مهمی‌اند که احتمال می‌رود با رغبت به ازدواج جوانان ارتباط داشته باشند. بر این اساس، هدف این پژوهش، بررسی نقش امید اسلامی، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان است.

ب) روش

۱. نوع تحقیق

با توجه به اینکه پژوهشگر درصدد بررسی نقش امید اسلامی، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان می‌باشد، نوع پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر اجراء، توصیفی همبستگی است.

۲. جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال ۹۴-۱۳۹۳ بودند. تعداد نمونه مورد نظر شامل ۲۴۰ دانشجوی دختر و پسر (۱۲۰ پسر و ۱۲۰ دختر) بود که با روش تصادفی چند مرحله‌ای از دانشکده‌های مختلف دانشگاه محقق اردبیلی انتخاب شدند. برای اینکه تفاوت‌های جنسیتی و عوامل روان‌شناختی مرتبط با متغیر وابسته در هر دو گروه دانشجویان دختر و پسر مورد بررسی قرار گیرد، از هر دو جنس نمونه آماری انتخاب شد.

۳. ابزار گردآوری اطلاعات

برای جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهای ذیل استفاده شد:

یک) پرسشنامه چهار عاملی باورهای غیرمنطقی اهواز (IBT-A4): پرسشنامه باورهای غیر منطقی جونز شامل ۴۰ سؤال بوده و توسط عبادی و معتمدین (۱۳۸۴) بر اساس پرسشنامه ۱۰ عاملی باورهای غیر منطقی جونز به روش تحلیل عوامل در جامعه ایران ساخته شده است. این پرسشنامه چهار عامل درماندگی در برابر تغییر، توقع تأیید دیگران، اجتناب از مشکل و بی‌مسئولیتی هیجانی را بر اساس مقیاس لیکرت پنج نقطه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) اندازه می‌گیرد. عبادی و معتمدین برای بررسی ضریب پایایی این آزمون از روش آلفای کرونباخ و روش تصنیف استفاده و این ضرایب را به ترتیب برای کل مقیاس ۰/۷۵ و ۰/۷۶ و برای خرده‌مقیاسهای درماندگی در برابر تغییر ۰/۸۰ و ۰/۸۲، توقع تأیید از دیگران ۰/۸۱ و ۰/۸۴، اجتناب از مشکل ۰/۷۳ و ۰/۷۴ و بی‌مسئولیتی هیجانی ۰/۷۵ و ۰/۷۲ گزارش کرده‌اند.

دو) مقیاس امید بر اساس منابع اسلامی: مقیاس امید اسلامی برای بررسی میزان امید بر اساس منابع اسلامی طراحی و ساخته شده است (خلیلیان شلمزاری، جندقی و پسندیده، ۱۳۹۲). این پرسشنامه دارای ۳۳ سؤال و چهار مؤلفه اصلی است که: الف) مؤلفه هدف شامل دو مقوله «مطابقت با واقع» و «قابل دستیابی بودن»؛ ب) مؤلفه تکیه‌گاه شامل «آگاه بودن تکیه‌گاه»، «مهربان بودن تکیه‌گاه»، «قادر بودن تکیه‌گاه» و «اعتماد و حسن ظن به تکیه‌گاه»؛ ج) مؤلفه اسباب شامل «باور به اسباب فرا مادی»، «اصالت اسباب فرامادی» و «قابل پیش‌بینی نبودن راه حلها»؛ د) مؤلفه تلاش و کوشش شامل «عمل کردن متناسب با هدف» و «تحمل سختی‌های تلاش». مقیاس امید از دیدگاه اسلام (بر اساس منابع اسلامی)، به صورت لیکرت چهار درجه‌ای طراحی شده است. در این مقیاس، هر مقوله شامل سه سؤال می‌شود و حداقل نمره (۳۳)، نشانگر امید پایین و حداکثر نمره (۱۳۲) نشان‌دهنده امید بالا می‌باشد. روایی ملاکی با محاسبه ضریب همبستگی مقیاس امید اسلامی و مقیاس امید اشنایدر ۰/۵۳ بوده و در سطح ۰/۰۱ معنادار است. در بررسی اعتبار مقیاس، ضریب آلفای کرونباخ در مرحله آزمایشی برابر ۰/۸۸ و در مرحله نهایی برابر ۰/۸۹ و همبستگی بین دو نیمه مقیاس برابر با ۰/۸۲ است.

سه) آزمون معنای زندگی: این آزمون یک ابزار سنجش جدید ۱۰ گویه‌ای درباره حضور و جستجوی معنا در زندگی است که توسط استجر و همکاران (۱۳۰۶) ساخته شده است. این پرسشنامه، در یک مقیاس هفت درجه‌ای از مطلقاً درست (۷) تا مطلقاً نادرست (۱) تدوین شده است. پنج گویه این آزمون، حضور معنا و پنج گویه دیگر، جستجوی معنا را ارزیابی می‌کند. ضریب آلفا برای جستجوی معنا بین ۰/۸۴ و ۰/۹۲ و برای حضور معنا، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ گزارش شده است. در این پژوهش، همسانی درونی آلفای کرونباخ برای جستجوی معنا و حضور معنا به ترتیب ۰/۷۱ و ۰/۸۱ به دست آمد که حاکی از پایایی مقیاس است. تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش ابلیمن، ساختار ساده دو عاملی را نشان داد که عاملهای جستجوی معنا و حضور معنا به ترتیب ۲۴/۳۱ درصد و ۳۲/۲ معنای زندگی را تبیین می‌کرد.

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ۳۷۱ ◆

چهار) آزمون رغبت به ازدواج نسخه دانشجویی (پرساد): این پرسشنامه برای سنجش رغبت به ازدواج دانشجویان ساخته شده و دارای ۲۴ سؤال، شامل ۲۳ سؤال پنج گزینه‌ای و یک سؤال اضافی برای سن طلایی ازدواج است. این پرسشنامه بر روی ۷۷۹ نفر اجرا شده و با استفاده از تحلیل عوامل و با روش چرخشی از نوع واریماکس، چهار عامل برای آن مشخص شد که همه این عوامل از مقدار ویژه بالاتری برخوردار بودند. این عوامل عبارتند از: ۱. بازخورد نسبت به ازدواج، ۲. آمادگی و تمایل برای ازدواج، ۳. نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج و ۴. موانع ازدواج.

روایی محتوای آن توسط متخصصان تأیید شده و اعتبار آن از طریق بازآزمایی ۰/۷۷ و همسانی درونی آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۷۵ محاسبه شد. (حیدری، مظاهری و پور اعتماد، ۱۳۸۲)

۴. روش اجرا

برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش، پس از انتخاب تصادفی شش دانشکده از دانشکده‌های دانشگاه، از هر دانشکده، پنج کلاس و از هر کلاس، هشت دانشجو به صورت تصادفی برای پاسخگویی به پرسشنامه‌ها انتخاب شدند و بعد از کسب رضایت آنان، از آنها خواسته شد به صورت انفرادی در محل کلاس به سؤالات پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمونهای ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چندگانه و تی مستقل استفاده شد. همچنین داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss17 تحلیل شد.

ج) یافته‌ها

دامنه سنی دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش ۱۹ تا ۲۸ سال، میانگین سنی دانشجویان دختر ۲۱/۶۱ سال و میانگین سنی دانشجویان پسر ۲۱/۸۳ سال بود. ۸۰ درصد آزمودنی‌ها دانشجوی مقطع لیسانس، ۱۶ درصد فوق لیسانس و چهار درصد دانشجوی دکتری بودند. پنج درصد از دانشجویان، وضعیت اقتصادی-اجتماعی ضعیف، ۵۸ درصد متوسط، ۳۲ درصد خوب و پنج درصد وضعیت عالی را گزارش کردند. همچنین مطابق اطلاعات به دست آمده، شغل پدر ۱۹ درصد از دانشجویان دولتی، ۴۸ درصد آزاد، هشت درصد بیکار و ۲۵ درصد بازنشسته بود.

نتایج آزمون ضریب همبستگی در جدول ۱ نشان می‌دهد که رغبت به ازدواج با نمره کل امید (۰/۵۸)، $r=0/001 < P$ و مؤلفه‌های هدف داشتن امید (۰/۴۸؛ $r=0/001 < P$)، تکیه‌گاه امید (۰/۴۱؛ $r=0/001 < P$)، اسباب امید (۰/۳۹؛ $r=0/001 < P$) و تلاش و کوشش امید (۰/۴۸؛ $r=0/001 < P$) رابطه مثبت معناداری دارد.

۳۷۲ ❖ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۶

مطابق یافته‌ها، نمره کل رغبت به ازدواج با نمره کل معنای زندگی ($r=0/47$ ؛ $P<0/001$) و مؤلفه‌های وجود معنا ($r=0/35$ ؛ $P<0/001$) و جستجوی معنا ($r=0/58$ ؛ $P<0/001$) رابطه مثبت معناداری دارد.

همچنین نتایج آزمون ضریب همبستگی نشان می‌دهد که رغبت به ازدواج با نمره کل باورهای غیر منطقی ($r=0/45$ ؛ $P<0/001$) و مؤلفه‌های درماندگی در برابر تغییر ($r=-0/46$ ؛ $P<0/001$)، توقع تأیید از دیگران ($r=0/41$ ؛ $P<0/001$) و بی‌مسئولیتی هیجانی ($r=-0/22$ ؛ $P<0/005$) رابطه منفی معناداری دارد.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی نمرات آزمودنی‌ها در متغیرهای امید، معنای زندگی، باورهای غیرمنطقی و رغبت به ازدواج

متغیرها	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
۱. امید	۱۰۹/۸۳	۱۰/۱۱	۱																	
۲. هدف داشتن امید	۱۹/۲۹	۲/۵۲	۰/۶۱	۱																
۳. تکیه گاه امید	۴۱/۲۶	۴/۰۴	۰/۸۶	۰/۳۳	۱															
۴. اسباب امید	۲۹/۳۹	۳/۹۲	۰/۸۲	۰/۲۸	۰/۶۴	۱														
۵. تلاش و کوشش امید	۱۹/۲۰	۲/۶۵	۰/۸۲	۰/۷۱	۰/۵۸	۰/۵۷	۱													
۶. معنای زندگی	۶۰/۵۹	۸/۹۶	۰/۶۴	۰/۵۴	۰/۴۵	۰/۴۴	۰/۷۱	۱												
۷. وجود معنا	۲۸/۹۶	۵/۲۳	۰/۵۴	۰/۵۱	۰/۴۳	۰/۲۹	۰/۶۶	۰/۹۱	۱											
۸. جستجوی معنا	۳۱/۴۳	۴/۸۷	۰/۶۵	۰/۴۵	۰/۴۸	۰/۵۱	۰/۶۳	۰/۹۰	۰/۳۵	۱										
۹. رغبت به ازدواج	۸۳/۶۸	۱۲/۷۶	۰/۵۸	۰/۴۸	۰/۴۱	۰/۳۹	۰/۴۸	۰/۴۷	۰/۳۵	۰/۵۳	۱									
۱۰. بازخورد به ازدواج	۳۱/۵۴	۵/۶۱	۰/۴۶	۰/۲۱	۰/۳۸	۰/۳۷	۰/۳۳	۰/۴۲	۰/۲۸	۰/۵۵	۰/۸۴	۱								
۱۱. آمادگی برای ازدواج	۱۶/۸۷	۴/۲۹	۰/۳۶	۰/۳۱	۰/۲۳	۰/۲۰	۰/۳۰	۰/۳۱	۰/۲۲	۰/۳۷	۰/۸۲	۰/۶۱	۱							
۱۲. موانع ازدواج	۹/۹۰	۲/۸۶	۰/۲۸	۰/۳۶	۰/۱۶	۰/۱۸	۰/۱۷	۰/۱۸	۰/۱۹	۰/۱۳	۰/۵۲	۰/۱۷	۰/۳۳	۱						
۱۳. نگرش به ازدواج	۲۴/۹۵	۴/۲۹	۰/۴۹	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۳۶	۰/۴۳	۰/۳۹	۰/۲۵	۰/۴۷	۰/۸۰	۰/۵۲	۰/۴۸	۰/۴۱	۱					
۱۴. باورهای غیرمنطقی	۱۰۹/۹۸	۱۵/۹۶	۰/۳۲	۰/۵۰	۰/۱۶	۰/۲۵	۰/۴۳	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۲۸	۰/۴۷	۰/۴۵	۰/۴۸	۰/۳۲	۰/۴۷	۱				
۱۵. درماندگی در برابر تغییر	۴۱/۲۵	۸/۱۱	۰/۲۳	۰/۴۱	۰/۰۶	۰/۱۷	۰/۳۵	۰/۲۷	۰/۲۴	۰/۲۷	۰/۴۶	۰/۳۵	۰/۳۲	۰/۲۹	۰/۴۶	۰/۸۹	۱			
۱۶. توقع تایید از دیگران	۳۲/۲۲	۴/۸۳	۰/۱۹	۰/۳۳	۰/۰۵	۰/۱۳	۰/۲۲	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۱۲	۰/۴۱	۰/۲۲	۰/۳۵	۰/۳۰	۰/۴۵	۰/۷۲	۰/۶۰	۱		
۱۷. اجتناب از مشکل	۱۳/۰۵	۲/۸۵	۰/۱۹	۰/۱۱	۰/۰۸	۰/۱۴	۰/۲۵	۰/۱۸	۰/۲۶	۰/۱۷	۰/۰۷	۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۲۰	۰/۴۳	۰/۱۷	۰/۲۶	۱	
۱۸. بی مسئولیتی هیجانی	۲۵/۱۲	۵/۸۹	۰/۳۰	۰/۳۵	۰/۲۰	۰/۲۲	۰/۳۷	۰/۲۸	۰/۲۰	۰/۲۹	۰/۲۲	۰/۲۸	۰/۰۵	۰/۱۵	۰/۷۴	۰/۴۶	۰/۲۵	۰/۳۷	۰/۲۶	۱

* معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۰۱

۳۷۴ ◊ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۶

برای تحلیل رابطه بین امید، معنای زندگی، باورهای غیرمنطقی و رغبت به ازدواج، از رگرسیون همزمان استفاده شد. در معادله رگرسیون، متغیرهای امید، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی، به عنوان متغیرهای پیش‌بین و رغبت به ازدواج به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شدند. یافته‌ها در جداول ۲ تا ۵ خلاصه شده‌اند.

جدول ۲: نتایج تحلیل رگرسیون همزمان رغبت به ازدواج بر اساس سه متغیر امید، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	R ²	F	Sig F	Beta	SE	B	T	P
رغبت به ازدواج		۰/۴۳	۱۶/۵۱	۰/۰۰۱					
	مقدار ثابت				-	۱۸/۶۰	۴۱/۳۸	۲/۲۲	۰/۰۳
	امید				۰/۲۵	۰/۱۷	۰/۳۳	۱/۹۲	۰/۰۵
	معنای زندگی				۰/۳۱	۰/۲۱	۰/۴۷	۲/۲۷	۰/۰۲
	باورهای غیر منطقی				-۰/۲۳	۰/۰۸	-۰/۲۰	-۲/۳۴	۰/۰۲

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که ۴۳ درصد از واریانس رغبت به ازدواج به وسیله متغیرهای امید، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی پیش‌بینی می‌شود ($F=16/51$ ، $P<0/001$). بنابراین، با توجه به بتای مشخص شده در جدول می‌توان گفت به ترتیب هر سه متغیر معنای زندگی ($T=2/27$ ، $P<0/02$)، باورهای غیر منطقی ($T=-2/34$ ، $P<0/02$) و امید ($T=1/92$ ، $P<0/05$)، توان پیش‌بینی نمرات رغبت به ازدواج دانشجویان را دارند.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون همزمان رغبت به ازدواج بر اساس مؤلفه‌های امید

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	R ²	F	Sig F	Beta	SE	B	T	P
رغبت به ازدواج		۰/۴۲	۱۳/۵۴	۰/۰۰۱					
	مقدار ثابت				-	۱۲/۷۶	۳/۴۴	۰/۲۷	۰/۷۸
	هدف داشتن امید				۰/۳۶	۰/۶۳	۲/۰۱	۳/۱۵	۰/۰۰۱
	تکیه گاه امید				۰/۰۲	۰/۳۹	۰/۰۶	۰/۱۶	۰/۸۶
	اسباب امید				۰/۱۳	۰/۴۱	۰/۴۶	۱/۱۳	۰/۲۵
	تلاش امید				۰/۲۵	۰/۷۴	۱/۳۴	۱/۸۰	۰/۰۷

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های متغیر امید، فقط t حاصل از هدف داشتن امید در پیش‌بینی میزان رغبت به ازدواج معنادار است؛ بدین ترتیب که فقط سهم مؤلفه هدف داشتن امید در تبیین میزان رغبت به ازدواج دانشجویان از لحاظ آماری معنادار است ($T=3/15$ ، $P<0/001$).

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ۳۷۵

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون رغبت به ازدواج بر اساس مؤلفه‌های معنای زندگی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	R ²	F	Sig F	Beta	SE	B	T	P
رغبت به ازدواج	مقدار ثابت	۰/۲۸	۱۶/۴۸	۰/۰۰۱	-	۸/۷۱	۳۷/۳۶	۴/۲۹	۰/۰۰۱
	وجود معنا				۰/۰۱	۰/۳۲	۰/۰۴	۰/۱۵	۰/۸۴
	جستجوی معنا				۰/۵۴	۰/۲۳	۱/۵۰	۴/۵۶	۰/۰۰۱

همان طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، از بین مؤلفه‌های معنای زندگی، فقط t حاصل از جستجوی معنا در پیش‌بینی میزان رغبت به ازدواج معنادار است. به عبارتی دیگر؛ فقط جستجوی معنا می‌تواند به صورت معناداری میزان رغبت به ازدواج دانشجویان را پیش‌بینی کند ($T=۴/۵۶$ ، $P<۰/۰۰۱$).

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون همزمان رغبت به ازدواج بر اساس مؤلفه‌های باورهای غیر منطقی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	R ²	F	Sig F	Beta	SE	B	T	P
رغبت به ازدواج	مقدار ثابت	۰/۲۷	۷/۰۲	۰/۰۰۱	-	۱۰/۴۶	۱۲۲/۸۷	۱۱/۷۴	۰/۰۰۱
	درماندگی در برابر تغییر				-۰/۴۳	۰/۲۴	-۰/۷۲	-۲/۹۴	۰/۰۰۱
	توقع تأیید از دیگران				-۰/۱۶	۰/۳۶	-۰/۴۶	-۱/۲۷	۰/۲۵
	اجتناب از مشکل				۰/۰۳	۰/۵۸	۰/۲۱	۰/۳۶	۰/۷۱
	بی مسئولیتی هیجانی				۰/۰۶	۰/۲۷	۰/۱۵	۰/۵۴	۰/۵۹

همچنین نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های باورهای غیر منطقی، فقط t حاصل از درماندگی در برابر تغییر در پیش‌بینی میزان رغبت به ازدواج معنادار است. با توجه به مقدار بتای به دست آمده، مؤلفه درماندگی در برابر تغییر، سهم معناداری ($T=۲/۹۴$ ، $P<۰/۰۰۱$) در تبیین میزان رغبت به ازدواج دانشجویان دارد.

جدول ۶: نتایج آزمون t گروه‌های مستقل برای مقایسه نمرات دختران و پسران در رغبت به ازدواج

متغیر	مردان		زنان	
	میانگین (انحراف معیار)	t	میانگین (انحراف معیار)	p
بازخورد نسبت به ازدواج	۳۰/۸۲ (۵/۸۷)		۳۲/۱۹ (۵/۳۳)	۰/۲۱
آمادگی و تمایل به ازدواج	۱۶/۷۴ (۴/۸۱)		۱۷/۰۰ (۳/۷۶)	۰/۰۵
نگرش به پیامدهای ازدواج	۲۴/۴۸ (۴/۴۸)		۲۵/۳۳ (۴/۱۳)	۰/۷۳
موانع ازدواج	۸/۶۶ (۲/۷۴)		۱۱/۰۳ (۲/۰۷)	۰/۰۹
نمره کلی رغبت به ازدواج	۸۲/۰۰ (۱۳/۸۹)		۸۵/۱۲ (۱۱/۶۸)	۰/۰۴

نتایج آزمون t گروه‌های مستقل در جدول ۶ نشان می‌دهد که بین دختران و پسران دانشجوی، در متغیرهای آمادگی و تمایل به ازدواج و رغبت به ازدواج تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$)؛ بدین صورت که دختران در این متغیرها نسبت به پسران نمرات بالاتری گرفته‌اند. این در حالی است که بین این دو گروه در متغیر بازخورد نسبت به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج و موانع ازدواج، تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

(د) بحث و نتیجه‌گیری

ازدواج به عنوان مبنای شکل‌گیری نهاد خانواده، مناسک گذر افراد از جوانی به بزرگسالی و مهم‌ترین واقعه در زندگی فردی، همواره در افکار عمومی جامعه و در تحقیقات علمی و دانشگاهی مورد توجه قرار داشته است (حفاظی طرهبه، فیروزآبادی و حشمناس، ۱۳۸۵). بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش امید اسلامی، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج در بین دانشجویان دختر و پسر صورت گرفت. یافته‌های این پژوهش نقش امید، معنای زندگی و همچنین باورهای غیر منطقی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان را مورد تأیید قرار داد.

نتایج این پژوهش در خصوص پیش‌بینی‌پذیری رغبت به ازدواج از طریق متغیرهای امید، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی، نشان می‌دهد که ۴۳ درصد از واریانس رغبت به ازدواج به وسیله این سه متغیر پیش‌بینی می‌شود. همچنین مشخص شد که از بین این سه متغیر، معنای زندگی و باورهای غیر منطقی سهم بزرگی در پیش‌بینی میزان رغبت به ازدواج دانشجویان دارند. همچنین متغیر امید، بعد از این دو متغیر، بهتر توانست رغبت به ازدواج دانشجویان را پیش‌بینی کند و سهم آن از لحاظ آماری معنادار بود.

یافته‌ها نشان داد که نمره کل رغبت به ازدواج با نمره کل معنای زندگی و هر دو مؤلفه جستجو و وجود معنا، رابطه مثبت معناداری دارد؛ بدین معنی که هر چه قدر احساس معنا بیشتری در زندگی وجود داشته باشد، میزان تمایل و رغبت به ازدواج دانشجویان بالاتر خواهد رفت. همچنین از بین دو مؤلفه معنای زندگی، مؤلفه جستجوی معنا نقش اصلی را در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان ایفا کرده و سهم آن از لحاظ آماری معنادار بود؛ بدین معنی که با افزایش جستجوی معنا و تلاش برای دست یافتن به اهداف مشخص در زندگی، میزان گرایش به ازدواج در جوانان تقویت و افزایش پیدا می‌کند. از نظر فرانکل پیامدهای فقدان معنا در زندگی، تشکیل مثلث افسردگی، اعتیاد و خشونت است. چنانکه در تأیید این موضوع و یافته پژوهش حاضر، مطالعه حسن‌زاده (۱۳۷۸) نشان داد بین افسردگی و معنابخش بودن زندگی رابطه منفی وجود دارد. جستجوی معنا در زندگی به فعالیت اکتشافی برای رسیدن یک حس معنا در

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ♦ ۳۷۷

زندگی اشاره دارد (کیانگ و فیولگی، ۲۰۰۹)^۱ که به فعالیت و شدت تمایل افراد به یافتن، ساختن یا بحث در مورد معنای زندگی اطلاق می‌شود (استجر و همکاران، ۲۰۰۶^۲ بی). این یافته با پژوهش گواهی جهان (۱۳۸۹) مبنی بر ارتباط معنادار معنای زندگی با رضایت زناشویی، همخوانی دارد. پژوهشهای متعددی نشان داده‌اند معناداری زندگی پیش‌بینی‌کننده مهم بهزیستی روان‌شناختی (ریف و سینگر، ۱۹۹۸^۳؛ هالما و ددوا، ۲۰۰۷^۴) و رضایت از زندگی (بی‌هو، چی‌یانگ و چی‌یانگ، ۲۰۱۰^۵) است.

در تبیین این یافته از پژوهش حاضر می‌توان گفت که تمایل به ازدواج به عنوان هدف مهم و اساسی در زندگی می‌تواند یکی از مصادیق جستجوی معنا باشد و کسانی که زندگی خود را معنادار می‌بینند، اعتقاد دارند که زندگی هدف مهمی دارد و قابل فهم است (بایستر و نیومن، ۱۹۹۱)^۶. همان طور که یکی از عبارات این مؤلفه این است که: همیشه در جستجوی چیزی هستم که باعث احساس معنادار بودن زندگی‌ام شود؛ لذا افراد مجردی که رغبت بیشتری به ازدواج دارند، در مؤلفه جستجوی معنا نیز نمره بالایی کسب می‌کنند.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین رغبت به ازدواج با امید و مؤلفه‌های آن رابطه مثبت معناداری حاکم است؛ بدین معنا که با افزایش امیدواری، میزان تمایل به ازدواج در دانشجویان بالا خواهد رفت. همچنین طبق یافته دیگر این پژوهش، از بین مؤلفه‌های امید بر اساس منابع اسلامی، مؤلفه هدف داشتن امید، سهم مهمی در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان دارد و سهم آن از لحاظ آماری معنادار است. این مؤلفه امید شامل دو مقوله مطابقت با واقع و دست‌یافتی بودن هدف است. امید نیاز به متعلق دارد و نقطه مطلوب در آیات قرآن و روایات امید، نشانگر متعلق امید می‌باشد که بیانگر تحقق اهداف در آینده است؛ بدین معنی که با هدف داشتن امید و دست‌یافتنی انگاشتن هدف، میزان گرایش به ازدواج نیز بالا خواهد رفت. این یافته‌ها به نوعی با پژوهش شیرمحمدی، میکائیلی منیع و زارع (۱۳۸۹)^۷ مبنی بر وجود رابطه مثبت امید با رضایت از زندگی همخوانی دارد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که امید نیروی مثبتی است که انگیزش، پیشبرد اهداف و سازگاری را افزایش می‌دهد (بیرا^۸ و همکاران، ۱۹۹۱). افراد امیدوار ممکن است محرکهای قوی‌تر و انرژی بیشتری برای پیگیری اهداف خود داشته باشند (اونگ^۹ و همکاران، ۲۰۰۶). همان طور که از عبارات سنجش این مؤلفه (برای

-
1. Kiang & Fuligni
 2. Steger, Frazier, Oishi & Kaler
 3. Ryff & Singer
 4. Halama & Dedova
 5. Yee Ho, Cheung & ShoFai-Cheung
 6. Baumeister & Newman
 7. Piazza
 8. Ong

مثال: به دنبال خواسته‌هایی هستم که دستیابی به آنها ممکن می‌باشد) معلوم است، می‌توان گفت دنبال کردن اهدافی که قابل دستیابی و واقع‌بینانه باشد و امیدواری اسلامی برای تحقق این اهداف می‌تواند با تمایل و رغبت بیشتری به ازدواج همراه شود.

یافته دیگر این پژوهش مشخص کرد که بین رغبت به ازدواج با نمره کل باورهای غیرمنطقی و مؤلفه‌های درماندگی در برابر تغییر، توقع تأیید از دیگران و بی‌مسئولیتی هیجانی رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج مشخص کرد که از بین مؤلفه‌های باورهای غیر منطقی، درماندگی در برابر تغییر سهم بیشتر و معناداری در پیش‌بینی رغبت به ازدواج دانشجویان دارد؛ بدین معنی که با افزایش نمره درماندگی در برابر تغییر، میزان رغبت به ازدواج دانشجویان به طور معناداری کاهش پیدا می‌کند. این یافته با پژوهش جهان‌بخشی و کلاتر کوشه (۱۳۹۱) مبنی بر رابطه معنادار بین ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با مؤلفه‌های رغبت به ازدواج همخوانی دارد. آنها در پژوهش خود نتیجه‌گیری کردند که افراد به دلیل اینکه از طرح‌واره‌های ناسازگار خویش ناآگاهند، دلایلی مثل ترس مبهم از ازدواج و ترس از آینده خویش دارند و به همین دلیل، تمایل چندانی در این زمینه از خود نشان نمی‌دهند. همچنین این یافته‌ها با پژوهش شایسته، صاحبی و علیپور (۱۳۸۵) مبنی بر رابطه مثبت بین باور غیر منطقی، از جمله غیر قابل تغییر بودن همسر و رضایت از زندگی، همخوانی داشته و با پژوهش خزایی و اکبرزاده (۱۳۹۱) مبنی بر رابطه منفی معنادار بین باور غیر منطقی درماندگی در برابر تغییر با رضایت زناشویی همسو است.

در تبیین این یافته و با توجه به عباراتی که این مؤلفه را می‌سنجد (برای مثال: از پذیرش مسئولیت خوشم نمی‌آید) می‌توان گفت که تغییرناپذیری و درماندگی بیش از حد در برابر مشکلات و ثابت‌انگاشتن مشکلات روبه‌روی زندگی می‌تواند تبدیل به مجموعه باورهای غیر منطقی شده و در نتیجه، تمایل به ازدواج دانشجویان را کاهش دهد؛ به طوری که باورهای غیر منطقی از جمله درماندگی در برابر تغییر، منجر به ترس از ازدواج شده و فرد نمی‌تواند مسئولیت چنین امری را بپذیرد و در نتیجه، این باورهای غیر منطقی در بلندمدت تمایل به ازدواج افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

همچنین طبق یافته‌های دیگر این پژوهش، نتایج آزمون t گروه‌های مستقل نشان داد که بین دختران و پسران دانشجویان، در آمادگی، تمایل به ازدواج و رغبت به ازدواج، تفاوت معناداری وجود دارد؛ بدین معنی که دختران در این متغیرها نسبت به پسران نمرات بالاتری گرفته‌اند و نمرات آمادگی رغبت برای ازدواج بیشتری دارند. این نتیجه با پژوهش جهان‌بخشی و کلاتر کوشه (۱۳۹۱) مبنی بر تفاوت معنادار دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج و رغبت به ازدواج کاملاً همخوان است. با این تفاوت که در پژوهش حاضر در مؤلفه‌های نگرش به پیامدهای ازدواج و موانع ازدواج، تفاوت معناداری بین دو گروه پسران و دختران دانشجویان یافت نشد. در

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ♦ ۳۷۹

تبیین احتمالی این یافته‌ها می‌توان گفت در ایران، موانع و مشکلات ازدواج برای پسران بیشتر از دختران است و همچنین در مقوله ازدواج، بار مسئولیت بیشتر بر دوش پسران است تا دختران.

پیشنهادها

۱. با توجه به یافته‌های این پژوهش که در حوزه ازدواج و خانواده است، به روان‌شناسان و مشاوران خانواده پیشنهاد می‌شود از این یافته‌ها با توجه به سه متغیر مورد بررسی در مداخلات بالینی مرتبط با ازدواج و خانواده استفاده کنند.

۲. پیشنهاد می‌شود مسئولان دانشگاهی و متولیان امور جوانان در جهت ترغیب به ازدواج و تشکیل خانواده توسط جوانان، تقویت این عوامل روان‌شناختی (معنای زندگی و امید) و آموزش مقابله با باورهای غیر منطقی در این قشر بزرگ جامعه را در دستور برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مرتبط با آنان قرار دهند.

۳. با توجه به این یافته‌ها به مسئولان امور مرتبط با جوانان پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی یا برنامه‌های رسانه‌ای مختلف برای جوانان و دانشجویان، ضمن روشن ساختن رابطه امید اسلامی، معنا داشتن در زندگی و برخی باورهای غیر منطقی با رغبت به ازدواج، در جهت روشنگری‌های لازم در این خصوص اقدام کنند.

۴. به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود علاوه بر اینکه برای بررسی دقیق‌تر عوامل مرتبط با رغبت به ازدواج دانشجویان و جوانان، متغیرهای روان‌شناختی مرتبط دیگری را مورد پژوهش قرار دهند، برای تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج آن، این پژوهش را در جامعه‌ای گسترده‌تر و غیر دانشجویی نیز انجام دهند.

محدودیت‌ها

۱. اجرای پژوهش در جامعه آماری دانشجویی یک دانشگاه.
۲. استفاده از ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه (گزارش خودسنجی).

منابع

- ابراهیمی، امراله؛ سبحان اعرابی و محمدمهدی خالویی (۱۳۹۲). «مقایسه سلامت روان و مؤلفه‌های روان‌شناسی مثبت (امید، شادی و معنویت) در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر حسب سالیهای مختلف تحصیلی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی آنان». *مجله دانشکده پزشکی اصفهان*، سال سی و یکم، ش ۲۶۱: ۴۲-۳۱.
- اسکندری چراتی، آذر (۱۳۷۸). «بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ازدواج در ایران: نمونه مورد مطالعه استان گلستان». *فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی*، سال سوم، ش ۴: ۲۵-۱.
- پورافکاری، نصراله؛ مهدخت عنبری روزبهانی و بهزاد حکیمی‌نیا (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و تگرش به ازدواج؛ مطالعه موردی دانشجویان دختر ۲۵-۱۸ ساله دانشگاه اصفهان». *فصلنامه علوم اجتماعی*، سال هفتم، ش ۲۱: ۹۸-۷۳.
- جهان‌بخشی، زهرا و سید محمد کلانتر کوشه (۱۳۹۱). «رابطه ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با رغبت به ازدواج در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه». *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، سال دوم، ش ۲: ۲۵۶-۲۳۴.
- حبیب‌پور گنابی، کرم و غلامرضا غفاری (۱۳۹۰). «علل افزایش سن ازدواج دختران». *مجله زن در توسعه و سیاست*، سال نهم، ش ۱: ۳۴-۷.
- حسن‌زاده، رمضان (۱۳۷۸). *بررسی رابطه بین افسردگی و معنابخش بودن زندگی*. پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی عمومی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- حفاظی طرهبه، میترا؛ علی فیروزآبادی و حسن حق‌شناس (۱۳۸۵). «بررسی ارتباط بین اجزای عشق و رضایتمندی زوجی». *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، سال شانزدهم، ش ۵۴: ۹۹-۱۰۹.
- حیدری، محمود؛ محمدعلی مظاهری و حمیدرضا پوراعتماد (۱۳۸۹). «ساخت و هنجاریابی پرسشنامه رغبت به ازدواج، نسخه دانشجویی (پرساد)». *مجله روان‌شناسی*، ش ۸ (۳۱): ۲۶۱-۲۵۰.
- خزایی، کامیاب و مژگان اکبرزاده (۱۳۹۱). «ارتباط بین باورهای غیر منطقی با رضایت زناشویی در زنان بالای ۲۳ سال شهرستان چالوس». *نخستین همایش ملی شخصیت و زندگی نوین*. [بی‌جا]: [بی‌نا]، ص ۴۶-۲۵.
- خلیلیان شلمزاری، محمود؛ غلامرضا جندقی و عباس پسندیده (۱۳۹۲). «ساخت و روایی‌سنجی مقیاس امید بر اساس منابع اسلامی». *مجله روان‌شناسی و دین*، سال ششم، ش ۱: ۷۶-۵۹.
- سیاوشی، حسین و شکوه نوایی‌نژاد (۱۳۸۴). «رابطه بین الگوهای ارتباط زناشویی و باورهای غیر منطقی دیران دیورستانهای ملایر». *تازه‌ها و پژوهشهای مشاوره*، سال چهارم، ش ۱۵: ۳۳-۹.
- شایسته، گلناز؛ علی صاحبی و احمد علیپور (۱۳۸۵). «بررسی رابطه رضایتمندی زناشویی با باورهای ارتباطی و انتظارات غیر منطقی زوجین». *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، سال دوم، ش ۷: ۲۳۸-۲۲۳.

نقش امید (با نگرش به منابع اسلامی)، معنای زندگی ... ♦ ۳۸۱

- شیرمحمدی، لیلا؛ فرزانه میکائیلی منیع و حسین زارع (۱۳۸۹). «رابطه سخت‌رویی، رضایت از زندگی و امید با عملکرد تحصیلی دانشجویان». *پژوهش‌های نوین روان‌شناختی (روان‌شناسی دانشگاه تبریز)*، ش ۵ (۲۰): ۱۵۱-۱۲۹.
- طالب‌زاده شوشتری، لیلا و هادی پورشافعی (۱۳۹۰). «رابطه معنای زندگی با سلامت عمومی کارکنان دانشگاه بیرجند در سال ۱۳۸۹-۹۰». *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، سال هجدهم، ش ۱: ۶۱-۵۵.
- عبادی، غلامحسین و مختار معتمدین (۱۳۸۴). «بررسی ساختار عاملی آزمون باورهای غیر منطقی جونز در شهر اهواز». *دانش و پژوهش در روان‌شناسی*، ش ۷: ۹۲-۷۳.
- غلامعلی لواسانی، مسعود؛ جواد اژه‌ای و فرهاد محمدی مصیری (۱۳۹۲). «رابطه معنای زندگی و خوشبینی با بهزیستی ذهنی». *مجله روان‌شناسی*، سال هفدهم، ش ۱: ۱۷-۳.
- فرانکل، ویکتور امیل (۱۳۸۵). *بنیانگذار معنادرمانی (فراپدید بر روان‌شناسی و روان‌درمانی وجودی)*. ترجمه احمدرضا محمدپور. تهران: دانژه.
- کاظمی‌پور، شهلا (۱۳۸۸). «سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج و شناخت آثار و پیامدهای آن». *مجله فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، سال سیزدهم، ش ۲: ۹۵-۷۵.
- گواهی جهان، فاطمه (۱۳۸۹). «رابطه بین داشتن معنا در زندگی و رضایت از زندگی زناشویی». *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، سال دوم، ش ۸: ۶۹-۴۹.
- مجدلی، علی‌اکبر و امید رضایی (۱۳۹۰). «سنجش نگرش دانشجویان پسر مجرد دانشگاه فردوسی نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر بر آن». *فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، سال دوم، ش ۴: ۱۸۳-۱۶۵.
- مرادی، گلرمداد و محسن صفاریان (۱۳۹۱). «عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با افزایش سن ازدواج جوانان (مطالعه موردی شهر کرمانشاه)». *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*. سال سوم، ش ۷: ۱۰۸-۹۱.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵). *سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵*. تهران: مرکز آمار ایران.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). *سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰*. تهران: مرکز آمار ایران.
- نوایی نژاد، شکوه (۱۳۸۳). *مشاوره و ازدواج و خانواده‌درمانی*. تهران: انجمن اولیاء و مربیان.
- Baumeister, R.F. & L.S. Newman (1991). "How Stories Make Sense of Personal Experience: Motives that Shape Autobiographical Narratives". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20: 676-690.
- Coontz, Stephanie (2006). "Marriage as Social Contract". In: <http://www.philly.com>, Oct. 22.
- Ebadi, Gholam Hossein and Mokhtar Motamedin (2005). "Examine the Factor Structure Irrational Beliefs Jones Test in Ahwaz City". *Knowledge & Research in Applied Psychology*, Vol. 7, No. 23: 73-92.
- Ebrahimi, Amrollah; Sobhan Aarabi & Mohammad-Mahdi Khaluei (2014). "Comparing the Mental Health and Some Positive Psychologic Factors Including Happiness, Hope and Spirituality among Students of Medicine in

Isfahan University of Medical Sciences. Iran, during Years of Education". *J. Isfahan Med. Sch.*, Vol. 31, N. 261: 1885-96.

- Ellis, Albert. (1995). "Changing Rational-Emotive Therapy (RET) to Rational Emotive Behavior Therapy (REBT)". *Journal of Rational-Emotive and Cognitive Behavioral Therapy Psychotherapy*, 13: 85-89.
- Eskandari Cherati, Azar (2000). "Nvestigate the Factors Affecting Delay of Age of Marriage in Iran, Golestan Studied Sample". *Journal of Sociology*, Vol. 4, N. 3: 1-25.
- Frankl, Viktor Emil (2006). **Founder of Logotherapy (the Psychology and Existential Psychotherapy)**. Translation: Ahmad Mohammadpour. Tehran: Dnjeh Publishers.
- Gavahi-jahan, Fatemeh (2010). "Relation of Having a Sense of Life and Marriage Satisfaction". *J. Psychol. Educ. Sci.*, Vol. 2, No.8: 49-69.
- Gholamali Lavasani, Masoud; Javad Ejei & Farhad Mohammadi Masiri (2013). "The Relationship between Meaning of Life and Optimism with Subjective Well-being". *Journal of Psychology*, Vol. 17, No. 1: 3-17.
- Habibpour Gatabi, Karam and Gholamreza Ghaffary (2012). "A Study on the Causes of Rising Marriage Age among Girls". *Women in Development & Politics*, Vol. 10, No. 1: 7-34.
- Hafazi Torqabeh, Mitra; Ali FirouzAbadi & Hasan Haqshenas (2006). "Relations between Love Styles and Marital Satisfaction". *J. Mazandaran Univ. Med. Sci.*, Vol. 16, No. 54: 99-109.
- Halama, P. & M. Dedova (2007). "Meaningful Life and Hope as Predictors of Positive Mental Health: Do they Explain Residual Variance not Predicted by Personality Traits?". *Studio Psychological*, 49: 91-200.
- Hamilton, G. & A. Siow (2007). "Class, Gender and Marriage". *Review of Economic Dynamics*, Vol. 10, No. 4: 549-575.
- Hasanzadeh, Ramazan (2000). **The Relationship between Depression and the Meaning of Life**. Doctoral Dissertation in General Psychology. Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch.
- Haydari, Mahmmud; Mohammad Ali Mazaheri & Hamid Reza Pouretamad (2004). "Development and Standardization of the Marriage Interest Questionnairefor University Students". *Journal of Psychology*, Vol. 8, No. 3: 250-261.
- Jahanbakhshi, Zahra and Seyed Mohammad Kalantar Kousheh (2012). "Relationship between Dimensions of Early Maladaptive Schemas and Desire for Marriage among Students at Allameh Tabataba'i University". *Counseling and Psychotherapy*, Vol. 2, No. 2: 234-256.
- Kazemipour, Shahla (2009). "Survey on Attitude youth Toward Marriage and Understanding Effects and Outcomes". *Farhang Dar Daneshgah-E-Eslami*, Vol. 13, No. 2: 75-95.

- Khalililian Shalamzari, Mahmud; QolamReza Jandaqi & Abbas Pasandideh (2013). "The Construct and Validity of Hope Assessment Scale According to Islamic Sources". *Ravanshenasi Va Din*, Vol. 6, No. 1: 51-76.
- Khazaei, Kamian & Mozghan Akbarzadeh (2012). "The Relationship between Irrational Beliefs and Marital Satisfaction in Women Older than 23 Years City of Chalus". *1st National Conference on Personality and Modern Life*, P: 25-46.
- Kiang, Lisa & Andrew Fuligni (2009). "Meaning in Life as a Mediator of Ethnic Identity and Adjustment among Adolescents from Latin, Asian, and European American Backgrounds". *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 39 (11): 1253-1262.
- Loughran, David S. & Julie M. Zissimopoulos (2004). **Are There Gains to Delaying Marriage? The Effect of Age at First Marriage on Career Development and Wages**, RAND Labor and Population Working Paper Series, November 8.
- Majdi, Ali Akbar and Omid Rezaei (2012). "A Study on the Attitude of Unmarried Male Students of Ferdowsi University toward Marriage and its Affecting Factors". *Sociological Studies of Youth Journal*, Vol. 2, No. 4: 165-183.
- Mascaro, N. & D.H. Rosen (2005). "Existential Meaning's Role in the Enhancement of Hope and Prevention of Depressive Symptoms". *Journal of Personality*, 73: 1467-1494.
- Murayama, S (2001). "Regional standardization in the age at marriage: a comparative study of pre-industrial Germany and Japan". *History of the Family*, Vol.6, No. 4: 303-324.
- Moradi, Golmorad and Mohsen Safarian (2012). "Effective Socio-Economic Factors on the Increase of the Youth Marriage Age". *Sociological Studies of Youth Journal*, Vol. 3, No. 7: 91-108.
- Nawabi Nejad, Shokooh (2001). **Marriage Counseling and Family Therapy**. Tehran: Parents and Teachers Publications.
- Ong, A.D.; L.M. Edwards & C.S. Bergeman (2006). "Hope as A source of Resilience in Later Adulthood". *Journal of Personality and Individual Differences*, Vol. 41: 1263-1273.
- Piazza, D.; J. Holcombe, A. Foote, P. Paul, S. Love & P. Daffin (1991). "Hope, Social Support and Self-Steem of Patients with Spinal Cord Injuries". *Journal of Neuroscience Nursing*, Vol. 23: 224-230.
- Pourafkari, Nasrollah; Mahdokht Anbari Rouzbahani & Behzad Hakiminia (2013). "Investigation of Relationship between Personality Traits and View to Marriage". *Social Science Quertry*, Vol. 7, No. 21: 20-35.
- Ryff, C.D. & B. Singer (1998). "The Contours of Positive Human Health". *Psychological Inquiry*, 9: 1-28.
- Saardchom, N. & J. Lemaire (2005). "Causes of Increasing Ages at Marriage: An International Regression Study". *Marriage & Family Review*, 37(3): 73-97.

- Shayesteh, Golnaz; Ali Sahebi & Ahamd Alipoor (2006). “**The Study of Relationship between Couple’s Relational Beliefs and Irrational Expectations with Marital Satisfaction**”. *Journal of Family Research*, Vol. 2, No. 7: 223-238.
- Shirmohammadi, Lila; Farzaneh Mikaeli Manee & Hossein Zaree (2010). “**Relationship between Hardiness, Life Satisfaction, and Hope with Academic Performance in University Students**”. *Journal of Psychology*, Vol. 5, No. 20: 129-151.
- Siavooshi, Hossein and Shokooh Navabinejad (2005). “**The Relationship between Marital Patterns and Irrational Beliefs of Teachers and School in Malayer (Iran)**”. *New Issues and Research, Consulting*, Vol. 4, No. 15: 9-34.
- Snyder, C.; R. Shane & J. Lopez (2007). **Positive Psychology the Scientific and Practical Explorations of Human Strengths**. Sage Publications LTD, London.
- Statistical Center of Iran (2006). **General Population and Housing Census 2006**. Tehrn.
- Statistical Center of Iran (2011). **General Population and Housing Census 2011**. Tehran.
- Steger, M.F. & et al. (2006/a). “**The Meaning in Life Questionnave: Assessing the Presence of and Search for Meaning**”. *Journal of Counseling Psychology*, P. 80-93.
- Steger, M.F.; P. Frazier, S. Oishi & M. Kaler (2006/b). “**The Meaningful Life Questionnaire: Assessing the Presence of and Search for Meaningful Life**”. *American Psychological Association*, P. 1670-2200.
- Talebzadeh Shooshtari, Lila & Hadi Pourshafei (2011). “**The Relation between Meaning in Life and General Health among Staff of Birjand University (2009-2010)**”. *Journal of Birjand University of Medical Sciences*, Vol. 18, No. 1: 55-61.
- Yee Ho, M.; F.M. Cheung & S.F. ShoFai-Cheung (2010). “**The Role of Meaning in Life and Optimism in Promoting Well-being**”. *Personality and Individual Differences*, 48(5): 658-663.
- Zaidi, A.U. & M.S. Shuraydi (2002). “**Perceptions of Arranged Marriages by Young Pakistani Muslim Women Living in a Western Society**”. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (4): 495-514.

